

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

AK. GOD 2016./2017.

Ana Bitunjac

**Aktivnosti na dječjim odjelima narodnih knjižnica – dječji odjeli Knjižnica
Grada Zagreba**

Diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Jadranka Lasić-Lazić

Zagreb, 2017.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	2
UVOD	3
1. Narodna knjižnica	4
1.1 Određenje pojma narodne knjižnice i njezine zadaće	4
1.2 Djelatnost narodne knjižnice.....	6
2. Povijest nastanka narodnih knjižnica u Hrvatskoj – preteče suvremenih	7
2.1 Prva javna knjižnica u Hrvatskoj	7
2.2 Čitaonička društva i ilirske čitaonice	8
2.3 O povijesti Gradske knjižnice Zagreb	9
2.4 Osnivanje Dječjeg odjela Gradske knjižnice	10
3. Knjižnice Grada Zagreba	13
3.1 Općenito o Knjižnicama grada Zagreba	13
3.2 Misija i vizija Knjižnica grada Zagreba	13
3.3 Dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba	14
4. Dječji odjeli narodnih knjižnica.....	15
4.1 Kratak uvid u osnivanje dječjih odjela narodnih knjižnica u svijetu	15
4.2 Svrha, zadaće i ciljevi dječjih odjela narodnih knjižnica	16
4.3 Ciljne skupine i usluge dječjih knjižnica.....	18
4.4 Prostor i oprema dječjih knjižnica	19
4.5 Knjižnično osoblje	20
4.5.1 Kompetencije dječjih knjižničara Knjižnica grada Zagreba	21
5. Aktivnosti na dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba	22
6. Aktivnosti dječjeg odjela Knjižnice Špansko sjever kao primjer dobre prakse	28
ZAKLJUČAK.....	41
LITERATURA	43
PRILOZI:.....	45

SAŽETAK

Diplomski rad započinje određenjem pojma narodne knjižnice, njezinim zadaćama i djelatnostima kako bismo dobili uvid što je to narodna knjižnica, što ona pruža korisnicima te koju funkciju i ulogu ima u životu zajednice i pojedinca. U drugom dijelu prikazan je kratki pregled povijesti nastanka narodnih knjižnica u Hrvatskoj, kada i gdje je otvorena prva javna knjižnica na našim prostorima kao i osnivanje Gradske knjižnice Zagreb i dječjeg odjela Gradske knjižnice. Treći dio rada bavi se Knjižnicama grada Zagreba kakve danas poznajemo, njezinim misijama i vizijama te što nude dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba. Četvrti dio rada prikazuje kratak uvid u osnivanje dječjih odjela narodnih knjižnica u svijetu, ciljeve i zadaće dječjih odjela, kome su oni namijenjeni, prostoru i opremi te o knjižničnom osoblju i njihovim kompetencijama. Kroz peti dio rada upoznajemo se s aktivnostima i događanjima na dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba i lokacijama gdje se pojedini programi održavaju. Poblježe upoznajemo što pojedini programi nude korisnicima i na koji način utječu na dijete i njegov sveukupan razvoj. Posljednji dio rada prikazuje aktivnosti koje se provode na dječjem odjelu Knjižnice Špansko sjever kao primjer dobre prakse, koje programe i aktivnosti odjel nudi korisnicima, na koji način se oni provode, s kime se ostvaruje suradnja.

Ključne riječi: narodna knjižnica, Knjižnice grada Zagreba, odjel za djecu i mlade, djeca, aktivnosti, igraonica, pričaonica, suradnja, Knjižica Špansko sjever

UVOD

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice¹ kao prvu zadaću navodi stvaranje i jačanje čitateljskih navika kod djece od rane dobi. Dječje knjižnice unutar narodnih knjižnica kao jedan od ciljeva imaju poticanje i promicanje knjige i čitanja kroz osmišljavanje i izvođenje raznih programa i aktivnosti. Mnogi programi dječjih odjela kao polazište u svojoj realizaciji imaju knjigu. Ona je glavno sredstvo i motiv u ostvarivanju mnogih događanja na dječjim odjelima, predstavljamo je djeci na pričaonicama, pronalazimo u njoj inspiraciju za mnoge kreativne radionice, izložbe, dramske i lutkarske predstave, kvizove.

Dječji odjel je poticajna sredina za razvoj djeteta, uslugama koje nudi aktivno sudjeluje u djetetovom odrastanju, svojim sadržajima obogaćuje dječji svijet, razvija pozitivan odnos prema knjizi i prepoznavanju knjižnice kao mjestu gdje se djeca ugodno osjećaju. Dječji odjeli narodnih knjižnica stvaraju nove čitatelje od najranijih dana preko mladenaštva do odrasle dobi. Stvaraju se čitatelji koji će znati uživati u knjizi, shvatiti poruku pročitano, znati iznositi svoje stavove i mišljenja te kritički rasuđivati.

Organiziranjem različitih aktivnosti i svakodnevnim radom na podizanju kvalitete usluga, ispunjavaju se zadaće i ciljevi dječjih knjižnica, kao i tri temeljna dječja prava: pravo na informaciju, igru i obrazovanje. Na dječjim odjelima često se najmlađi korisnici prvi put susreću s knjigom, internetom, kazalištem, sudjeluju u kvalitetnim, kreativnim i edukativnim programima koji su orijentirani na njihove interese i sklonosti.

Rad s djecom u knjižnici je zabavan, dinamičan, kreativan, ali nosi puno odgovornosti i izazova. Dječji ukusi i interesi se s godinama odrastanja mijenjaju i knjižničari na dječjim odjelima svakodnevno trebaju pronalaziti načine i metode rada koji će djeci biti zanimljivi i kako bi se pronašli odgovori na sve zahtjevnije potrebe djece. Kroz akcije koje se provode na dječjim odjelima, utječe se na stvaranje interesa za čitanje i knjigu, korisnog i kvalitetnog provođenja slobodnog vremena u knjižnici, promicanje pismenosti, mogućnost cjeloživotnog učenja, poticanje i razvijanje kreativnosti. Provođenjem raznovrsnih programa doprinosi se popularizaciji knjige, približavanju knjižnice svakom djetetu i prepoznavanju važnosti dječjeg odjela u životu i odrastanju djece.

Kroz osobni rad na dječjem odjelu Knjižnica grada Zagreba proizašla je želja za pisanjem diplomskog rada na ovu temu. Svakodnevni rad i susret s najmlađim korisnicima knjižnice

¹ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. Izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 106.

pomogao mi je uvidjeti važnost dječjeg odjela, sve njegove mogućnosti i potencijale koje ima u životu djeteta.

1. Narodna knjižnica

1.1 Određenje pojma narodne knjižnice i njezine zadaće

Određenje pojma narodne knjižnice, njezine funkcije i zadaće vidljive su u definiciji IFLA-inih smjernica za narodne knjižnice. Prema IFLA-i, narodna knjižnica je „organizacija koju osniva, podržava i financira određena zajednica putem lokalne, regionalne ili nacionalne vlasti ili putem nekog drugog oblika organizacije. Ona osigurava pristup znanju, informacijama i djelima mašte pomoću niza izvora i službi, a na raspolaganju je svim članovima zajednice bez obzira na njihovu rasu, nacionalnost, dob, spol, religiju, jezik, invaliditet, ekonomski i radni status te obrazovanje. Glavne su djelatnosti narodne knjižnice pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima kako bi se zadovoljile obrazovne i informacijske potrebe te potrebe za osobnim razvojem.“²

Iz ove definicije vidi se namjena narodne knjižnice te njezina otvorenost prema svim slojevima pučanstva bez diskriminacije i ograničenja prema bilo kojoj skupini građana. Narodne knjižnice otvorene su prema svima, svoje službe i usluge pružaju svim korisnicima u zajednici.

Zadaća knjižnice je omogućiti korisnicima slobodan pristup građi i informacijskim izvorima potrebnima za rad, učenje ili razonodu. Pravo pojedinca na slobodan pristup informacijama izvodi se iz temeljnog ljudskog prava na slobodu izražavanja te glasi: „Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo obuhvaća slobodu zadržavanja vlastitog mišljenja bez vanjskih pritisaka te traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg sredstva javnog priopćavanja i bez obzira na granice.“³

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice navodi temeljne zadaće vezane uz obavješćivanje, opismenjavanje, obrazovanje i kulturu:

- „stvaranje i jačanje čitateljskih navika kod djece od rane dobi;
- podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama;

² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str 15.

³ Opća deklaracija o ljudskim pravima - Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima (NN-MU 012/2009)

- stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvitak;
- poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi;
- promicanje svijesti o kulturnom naslijeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija;
- osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvedbenih umjetnosti;
- gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti;
- podupiranje usmene predaje;
- osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici;
- pružanje primjerenih informacijskih usluga lokalnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama;
- olakšavanje razvitka informacijskih vještina i računalne pismenosti;
- podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno.“⁴

Iz navedenih zadaća zaključujemo da narodne knjižnice ne postavljaju ograničenja u pružanju svojih usluga i žele obuhvatiti sve korisnike u zajednici, bez obzira na dob, spol, ekonomske ili socijalne statute. Velik je naglasak na djeci i mladima, kao posebno važnoj skupini korisnika u knjižnicama. Poticanje čitanja od najranije dobi i stvaranje nove generacije korisnika, kroz osmišljanje i izvođenje raznih programa i aktivnosti za te skupine, važna je zadaća svake narodne knjižnice. Također je navedena važnost obrazovanja, a knjižnica ga podupire kroz pružanje osnovnih uvjeta za cjeloživotno obrazovanje, pomaže proces formalnog školovanja i surađuje s drugim obrazovnim ustanovama. Važna je i kulturna zadaća knjižnice, jer ona omogućuje pristup umjetničkim djelima, promiče svijest o kulturnoj baštini, potiče osobni razvoj i pomaže u razvijanju kreativnosti kroz organiziranje raznih kulturnih događanja. Pružanje informacija o lokalnoj zajednici korisnicima, o događanjima i aktivnostima iz svakodnevnog života te podupiranje programa vezanih uz razvijanje pismenosti također je neizostavna zadaća narodnih knjižnica.

⁴ IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. Izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 106.

1.2 Djelatnost narodne knjižnice

Prema Zakonu o knjižnicama,⁵ knjižnična djelatnost obavlja se kao javna služba i obuhvaća:

- nabavu knjižnične građe,
- stručnu obradu, čuvanje i zaštitu knjižnične građe, te provođenje mjera zaštite knjižnične građe koja je kulturno dobro,
- izradu biltena, kataloga, bibliografija i drugih informacijskih pomagala,
- sudjelovanje u izradi skupnih kataloga i baza podataka,
- omogućavanje pristupačnosti knjižnične građe i informacija korisnicima prema njihovim potrebama i zahtjevima,
- osiguravanje korištenja i posudbe knjižnične građe, te protok informacija,
- poticanje i pomoć korisnicima pri izboru i korištenju knjižnične građe, informacijskih pomagala i izvora,
- vođenje dokumentacije o građi i korisnicima.

Glavne su djelatnosti narodnih knjižnica pružanje usluga i osiguravanje građe na različitim medijima, u svrhu zadovoljavanja obrazovnih i informacijskih potreba kao i potreba za osobnim razvojem, razonodom i potreba vezanih uz slobodno vrijeme, kako pojedinaca tako i grupa.⁶

U današnje vrijeme, kada se ubrzano razvijaju nove tehnologije i javlja se sve veća potreba za kontinuiranim obrazovanjem, narodne knjižnice nude usluge koje omogućavaju pristup znanju i informacijama. Učenje ne završava formalnim obrazovanjem i pojedinac tijekom svog života ima potrebu za obrazovanjem koje nije isključivo vezano samo uz formalne institucije. Cjeloživotno učenje važno je za svakog pojedinca jer mu omogućava prekvalifikacije, olakšava mu eventualno pronalaženje novog posla, podiže samopouzdanje i jača samosvijest te pomaže u aktivnijem sudjelovanju u zajednici. Upravo su narodne knjižnice te koje imaju preduvjete za promicanje cjeloživotnog učenja, od građe koju nude, prostora za učenje te osoblja koje korisniku pomaže i uči ga kako pronaći željene izvore i građu.

U Knjižnicama grada Zagreba provodi se nekoliko programa koji su vezani uz cjeloživotno učenje. *Sat informacijske pismenosti* usluga je namijenjena osobama treće životne dobi te se kroz besplatne radionice pomaže u informacijskom i informatičkom opismenjavanju.

⁵ Zakon o knjižnicama (NN 105/1997, NN 005/1998, NN 104/2000, NN 069/2009)

⁶ IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str 15.

Projektom *Knjigom do krova* beskućnicima se nude znanja i vještine čijim se usvajanjem uključuju u društvena i kulturna zbivanja te tržište rada. Očekuje se da će naučiti kako se služiti računalom, kako pronaći informacije o zaposlenju, kako napisati životopis i sl. *Knjižnica širom otvorenih vrata* bavi se cjeloživotnim učenjem i društvenom inkluzijom djece i mladih s posebnim potrebama.

Možemo zaključiti da Knjižnice grada Zagreba ovim i sličnim projektima uključuju u svoje programe najosjetljivije slojeve društva koji su često marginalizirani i „nevidljivi“, što potvrđuje da je ustanova koja ne dozvoljava diskriminacije i prepreke u pružanju svojih usluga.

2. Povijest nastanka narodnih knjižnica u Hrvatskoj – preteče suvremenih

2.1 Prva javna knjižnica u Hrvatskoj

Period 17. i 18. stoljeća vrijeme je prosvjetiteljstva, koje su obilježila nova znanja, nove znanstvene knjige i časopisi te rezultati novih istraživanja i eksperimenata. To je bilo vrijeme kada se u fokus stavljalo obrazovanje pojedinca, željelo se učiniti dostupnim izvore znanja, informacije i knjige. Kako se znanje i informacije vežu uz knjižnice, logična je bila želja i potreba da se i knjižnice otvore javnosti i da znanje koje posjeduju ponude svim ljudima. Možemo zaključiti da postoji veza između prosvjetiteljstva i knjižnica, jer oboje krasi ideali slobode, tolerancije, obrazovanja te razmjena znanja i ideja.

Dana 30. siječnja 1706. godine u Splitu je otvorena tzv. Paštrićeva knjižnica, prva javna knjižnica u Hrvatskoj, nazvana po njezinu pokretaču i darovatelju knjiga. Knjižnica nije bila javna u suvremenom značenju tog pojma, no bila je otvorena manjinskom dijelu javnosti koji je u to vrijeme bio pismen i obrazovan. Ivan Paštrić imao je želju da knjižnica ne bude otvorena samo za đake i svećenike sjemeništa u sklopu kojega je knjižnica otvorena, već i za sve Splitske i Dalmatince. Paštrić je bio vizionar, prvi je u povijesti hrvatskih knjižnica imao zamisao o knjižnici koja neće biti samo knjižnica jedne ustanove ili grada, već cijele pokrajine.⁷

Ime Ivana Paštrića s pravom je upisano u povijest hrvatskih knjižnica i knjižničarstva, kao začetnika ideje o služenju i dostupnosti knjižnice svima, što je i danas nit vodilja struke.

⁷ Stipanov, J. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj – od početaka do današnjih dana. Zagreb : Školska knjiga, 2015. Str. 86-89.

2.2 Čitaonička društva i ilirske čitaonice

Čitaonička društva ili *casina*, bile su ustanove, odnosno društva, gdje su se okupljali njihovi članovi i uz razgovore i rasprave, čitali knjige, časopise i novine. Prvo takvo društvo na prostoru Hrvatske otvoreno je u Zadru 1753. godine i označilo je početak organiziranog pristupa čitanju knjiga u Hrvatskoj i raznim kulturnim događanjima.⁸

Casina su bila od velike važnosti za građanstvo, jer su im omogućavala dodir s knjigama i časopisima, u vrijeme kada još nije bilo javnih knjižnica. Ideja i funkcioniranje *casina* ima sličnosti s današnjim knjižnicama kakve mi poznajemo. Čitaonička društva tada i knjižnice danas pružaju svojim korisnicima uvid u znanje i informacije i služe svojoj lokalnoj zajednici i građanstvu. Međutim, za razliku od današnjih knjižnica koje su otvorene svim slojevima građanstva, *casina* su bila rezervirana imućnim građanima i uglednim osobama.

Casina su otvarana širom zemlje, od Dubrovnika preko Zagreba i Varaždina do Našica i imala su veliku važnost u životu građana i društvenom životu pojedinih gradova te su promicala pisanu riječ i čitanje. Bila su prethodnici velikom broju čitaonica koje su osnivane u Hrvatskoj od kraja tridesetih godina 19. stoljeća pa sve do njegova kraja.⁹

Pojavom preporodnih ideja, kulturno djelovanje čitaonica okreće se prema političkom, mnoge su zabranjivane i zatvarane.

U Zagrebu je 1838. godine osnovana Ilirska čitaonica na poticaj grofa Janka Draškovića, koji je bio i njezin prvi predsjednik. Ilirske čitaonice djelovale su kao ustanove u kojima se promicala kultura; učio se hrvatski jezik, čitale su se knjige i časopisi kako bi se obrazovalo građanstvo.

Istaknute ličnosti toga vremena uvidjele su da je čitanje knjiga i časopisa sredstvo obrazovanja te da je Zagrebu potrebno otvaranje čitaonice, jer u to vrijeme ondje još nisu postojale knjižnice. Janko Drašković i Nikola Valičić svoje su privatne knjige ustupili na korištenje čitaonici, a Vjekoslav Babukić je popisao knjige. Dogovoreni su uvjeti korištenja knjiga i novina te radno vrijeme čitaonice.¹⁰

Iz zagrebačke ilirske čitaonice razvila se Matica ilirska 1842. godine radi razvijanja nacionalne svijesti, kulturnog prosvjećivanja i brige za društveni razvoj. Želja je bila da se utemelji društvo koje će izdavati knjige na hrvatskom jeziku i tako je Matica osnovana kao izdavačka kuća unutar Ilirske čitaonice. Godine 1874. Matica ilirska mijenja naziv u Matica

⁸ Stipanov, J. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj – od početaka do današnjih dana. Zagreb : Školska knjiga, 2015. Str. 89-90.

⁹ Ibid., str. 92.

¹⁰ Ravlić, J. Ilirska čitaonica u Zagrebu. // Historijski zbornik 16 (1963), str. 159-215.

hrvatska, a predsjednikom postaje Ivan Kukuljević Sakcinski. Objavljaju se djela hrvatskih pisaca, znanstveno-popularna djela, prijevodi.¹¹

U gradovima i većim mjestima, čitaonička društva s vremenom poprimaju obilježja pučkih (narodnih) knjižnica i uglavnom u svom nazivu ostavljaju imenicu „čitaonica“. U vrijeme Bachova apsolutizma, ilirske čitaonice pretvaraju se u knjižnice unutar kojih kao posebni odjeli, djeluju čitaonice.¹²

2.3 O povijesti Gradske knjižnice Zagreb

Družbu Braće Hrvatskoga Zmaja smatramo zaslužnima što početkom 20. stoljeća nije došlo do rušenja Kamenitih vrata, kao posljedice tadašnjeg plana i vizije grada kao i da se u kulu iznad vrata smjesti Gradska knjižnica, kao prva javna knjižnica u gradu Zagrebu. Dana 7.12.1907. svečano je otvorena Gradska knjižnica zajedno s Muzejom grada Zagreba i gradskim arhivom, a prvi ravnatelj knjižnice bio je dr. Velimir Deželić, koji je sastavio i prva pravila knjižnice. Unutar prve godine rada, knjižnica je prikupila oko 14 000 knjiga i 45 000 posjetitelja. U čitaonici knjižnice od samog su se početka održavala razna stručna i znanstvena predavanja i glazbene priredbe.¹³ Organiziranjem javnih događanja u sklopu knjižnice prepoznaje se velika važnost knjižnice za kulturni razvoj Zagreba i njegovih građana.

Nabavna politika knjižnice inzistirala je da se dobavljaju hrvatske knjige i časopisi, a broj korisnika i posuđenih knjiga rastao je iz godine u godinu. S početkom Prvog svjetskog rata ponestaju sredstva za rad knjižnice, smanjuju se donacije, a knjižnica jedno vrijeme nije ni radila. Po završetku rata, pojavljuje se problem neadekvatnog prostora, promet opada, a brojčano stanje fonda stagnira. Prema odluci Gradskog vijeća 1935. godine, brigu o Gradskoj knjižnici preuzima Grad i time ona postaje gradska institucija. Grad osigurava sredstva za rad i stručno osoblje. Godine 1937. knjižnica je preseljena u prizemlje Novinarskog doma, koji postaje privremeni dom do 1994. godine, kada je knjižnica preseljena na Starčevićev trg pod ravnanjem Anke Katić.¹⁴

¹¹ Matica hrvatska. // Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=39433> (7.11.2016.)

¹² Čitaonica. // Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=13430> (7.11.2016.)

¹³ Gradska knjižnica. // Digitalizirana zagrebačka baština. Dostupno na: http://kgzdz.arhivpro.hr/moderno_doba/SZag_GKnji.htm (9.11.2016.)

¹⁴ Glavan, D.; Sršen, I. Povijest gradskih knjižnica : kulturnopovijesni uvod. Zagreb : Fortuna : Sandorf, 2010. Str. 170-186.

Današnja lokacija Gradske knjižnice sa svojim prostorom od 2160 m² i fondom od 434 516 sv. knjiga¹⁵ pokazala se kao neadekvatan prostor glavne knjižnice u gradu Zagrebu. Godine 2013. izgradnja nove Gradske knjižnice ušla je u novi Strateški plan Grada Zagreba do 2020. godine. Kvalitetnije pružanje usluga korisnicima, čuvanje vrijedne i rijetke građe, osmišljavanje i izvođenje novih programa za korisnike, zahtijeva veći prostor i kvalitetniji smještaj.

2.4 Osnivanje Dječjeg odjela Gradske knjižnice

O potrebi za osnivanjem zasebnog odjela raspravljalo se još 1945. godine, a odlučujući poticaj došao je od dugogodišnjeg bibliotekara Gradske knjižnice, Marka Oreškovića: „Posve je razumljivo, da odrasli članovi traže da u našim knjižnicama vlada tišina i ozbiljnost, dok je to djeci neshvatljivo. Možda je baš i jedan od jakih razloga malog broja upisa odraslih članova u naše knjižnice taj – što u knjižnicama pretrpanim omladinom i djecom ne nailaze na ono raspoloženje, koje smatraju da bi ih zadovoljavalo.“¹⁶ U poratno vrijeme učenici su činili oko 70% ukupnog članstva¹⁷, stoga je osiguravanje zasebnog prostora bilo nužno.

Prva dječja knjižnica u Hrvatskoj sa svojim radom započela je 16. listopada 1950. godine u Novinarskom domu na Rooseveltovu trgu br. 4, u prostoru bivše čitaonice Gradske knjižnice. Bili su to skromni počeci knjižnice koja je bila opremljena neprimjerenim i nefunkcionalnim namještajem za svoje male korisnike.

Dječji odjel svoj je rad započeo s 4000 naslova koji su izlučeni iz cjelokupnog fonda, a ubrzo je stigao prvi veći dar od 500 svezaka dječjih knjiga na stranim jezicima od Osnovne škole Jabukovac. Odjel je sa svojih 75 m² bio podijeljen na dva dijela; u većoj prostoriji nalazilo se spremište i posudba knjiga, a manja prostorija služila je kao dječja čitaonica.¹⁸

Otvaranju odjela radovali su se i djelatnici i korisnici, međutim bilo je kritika i nerazumijevanja što se vidi iz komentara s jednog radnog sastanka iz 1951. godine: „drugarice sa Dječjeg odjela bile su oštro kritizirane od strane kolega zbog toga što u svoje radno vrijeme čitaju dječju literaturu.“¹⁹ U današnje vrijeme pomalo je i smiješno vidjeti da je postojala takva vrsta nerazumijevanja, jer sastavni dio posla dječjeg knjižničara je svakako čitanje i

¹⁵ Osnovni podaci. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica/o-nama-262/osnovni-podaci-16561/16561> (9.11.2016.)

¹⁶ Čičko, H. Kako je rastao i razvijao se Odjel za djecu i mladež Gradske knjižnice. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 13.

¹⁷ Ibid., str. 13.

¹⁸ Čičko, H. Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010. Str. 16.

¹⁹ Čičko, H. Kako je rastao i razvijao se Odjel za djecu i mladež Gradske knjižnice. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 13.

proučavanje dječje literature. Upoznati se s literaturom, ocijeniti kome je namijenjena te na taj način stvarati ljubav prema knjizi od najranijih dana kod djeteta, svakako je važna zadaća svakog dječjeg knjižničara.

U početku rada dječje knjižnice su svoje članstvo ograničavale samo na djecu koja znaju čitati, zatim se članstvo širi i na djecu predškolske dobi. Danas ograničenja više nema i upravo suprotno počecima, čitanje od najranije dobi smatra se poželjnim i preporučljivim.²⁰

Prve djelatnice Dječjeg odjela bile su Zlata Perlić, Lela Canić i Božica Marinković, koje su i osmislile rad s korisnicima na odjelu. Kasnije im se pridružuje i Branka Weil (Furlan), koja se smatra utemeljiteljicom dječjeg knjižničarstva u Hrvatskoj.²¹ Pokrenule su brojne pedagoške aktivnosti za djecu, organizirale velike godišnje izložbe domaće i strane dječje knjige te svojim radom i entuzijazmom započele i provodile ono što mi danas nastavljamo raditi na dječjim odjelima. Uvidjele su važnost dječje knjižnice kao mjesta gdje se djeca kreativno izražavaju i provode kvalitetno slobodno vrijeme.

U tom kontekstu treba spomenuti program *Dječji kružoci*, koji se počeo održavati pedesetih godina i provodio se jednom tjedno. Na tim druženjima razgovaralo se o dječjim knjigama i autorima te su se djeca literarno izražavala, a kao rezultat njihovih radova nastao je interni časopis pod nazivom *Naša knjiga*. Nada Curiš je 1956. godine uvela aktivnost *Pričanje priča* uz korištenje dijafilmova. Aktivnost se održavala četvrtkom i u nju su bili uključeni i studenti Kazališne akademije kako bi ispričali i odglumili nekoliko najljepših bajki. Lektirni naslovi nisu privlačili samo djecu, već i studente Pedagoške akademije, Učiteljske škole te roditelje i odgajatelje.²²

Prvo preuređenje Dječjeg odjela Gradske knjižnice dogodilo se 1954. godine, kada se spremište spojilo s čitaonicom, čime je dobiven veći prostor i omogućen slobodan pristup knjigama. Drugo preuređenje započelo je 1959. godine i osim novih polica za knjige uslijedila je i promjena cjelokupnog knjižnog fonda. Branka Furlan izradila je klasifikacijski sustav za fond dječjeg odjela koji se poslije primijenio i u svim dječjim knjižnicama u Hrvatskoj. Sustav je izrađen po uzoru na knjižnice u Danskoj, gdje je Branka Furlan boravila kao stipendistica. Donošenju nacрта za smještaj knjiga u dječjim knjižnicama pridonijele su članice komisije Društva bibliotekara Hrvatske: Branka Furlan, Eva Verona, Jelka Mišić i Vilma Radovanović. Knjige s područja znanosti obrađene su prema skraćenim tablicama Univerzalne decimalne

²⁰ Javor, R. U povodu objavljivanja zbornika : Dječja knjižnica za novo tisućljeće. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 5.

²¹ Čičko, H. Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010. Str. 18.

²² Ibid., str. 52-54.

klasifikacije, a dječja beletristika podijeljena je prema uzrastu čitatelja. Taj klasifikacijski sustav ostaje u upotrebi sve do danas.²³

Treće preuređenje Dječjeg odjela na Rooseveltovu trgu započelo je 1971. godine, i odjel u to vrijeme ima oko 17 000 knjiga, smještenih na nove police koje su izrađene prema važećim standardima. Nabavljena su i korita za slikovnice, izložbeni panoi i ormari za časopise te audiovizualna sredstva. Prelazi se na jednokratno radno vrijeme, zapošljavaju se novi bibliotekari te se počinje s novim pedagoško-animatorskim aktivnostima. Iste godine poznati ilustratori Cvijeta Job, Vilko Gliho Selan i Danica Rusjan, na molbu Dječjeg odjela, poklanjaju knjižnici ilustracije kojima su ukrašeni zidovi novouređene knjižnice.²⁴

S novim izgledom knjižnice krenulo se i s novim aktivnostima poput *Kviza znanja* kao novim oblikom rada s djecom kroz koji su se bolje upoznavali s knjigom, projekcija crtanih filmova, književnih susreta, smotri, godišnjih izložbi knjiga i brojnih drugih aktivnosti, događanja i suradnji.

Nije samo Dječji odjel rastao, razvijao se i napredovao, već se radilo i na stručnom usavršavanju djelatnika. Od 1955. godine, na inicijativu direktorice Gradske knjižnice, Višnje Vuković, knjižničari s dječjih odjela sastajali su se jednom mjesečno i informirali se o novim dječjim knjigama. Ti susreti dobili su naziv *Dječji utorak*, odnosno danas *Informativni utorak*. Šezdesetih godina organizirani su seminari, savjetovanja, organizirani posjeti dječjim odjelima Knjižnice Medveščak i Knjižnice „Bogdan Ogrizović“. Više od 70 bibliotekara iz cijele tadašnje Jugoslavije sudjelovalo je 1972. godine na savjetovanju o temi *Uloga dječjih biblioteka u odgoju djece*, u organizaciji Dječjeg odjela. Djelatnicima knjižnice bila su omogućena i stručna usavršavanja u inozemstvu, što je zasigurno pridonijelo kvalitetnijem i boljem radu i organiziranju raznih programa i aktivnosti u budućnosti.²⁵

Dječji odjel Gradske knjižnice preseljen je 1996. godine na Starčevićev trg br. 4, gdje se nalazi i danas. Naziv Dječji odjel nakon preseljenja mijenja se u Odjel za djecu i mladež.

²³ Čičko, H. Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010. Str. 26-31.

²⁴ Ibid., str. 32-33.

²⁵ Ibid., str. 44-46.

3. Knjižnice Grada Zagreba

3.1 Općenito o Knjižnicama grada Zagreba

Knjižnice grada Zagreba suvremeno su organizirana mreža narodnih knjižnica, najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Hrvatskoj, a ujedno i jedna od najvećih kulturnih ustanova u gradu Zagrebu. Jezgru mreže čini Gradska knjižnica i Knjižnica Božidara Adžije, koje su po svojim zadaćama i zbirkama narodne i znanstvene knjižnice te dvanaest područnih knjižnica s mrežom od dvadeset sedam ogranaka na ukupno četrdeset dvije lokacije. Uz njih djeluje i bibliobusna služba s dva bibliobusa i 78 bibliobusnih stajališta u gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji.²⁶

Od 2007. godine sve su zagrebačke knjižnice integrirane u sustav Knjižnica grada Zagreba i njima upravlja grad Zagreb. Spajanje knjižnica u jedinstvenu cjelinu pod zajedničkim nazivom Knjižnice grada Zagreba rezultiralo je i jedinstvenom iskaznicom za korištenje usluga u svim knjižnicama u mreži. Korisnici svoje potrebe za znanjem i informacijama mogu zadovoljiti osobnim dolaskom u knjižnicu, gdje dobivaju usmene savjete i preporuke ili virtualnim pristupom mrežnom katalogu, digitaliziranoj i digitalnoj građi te online usluzi Pitajte knjižničare.

Knjižnice grada Zagreba, svojim korisnicima omogućuju korištenje 2 356 927 svezaka knjiga među kojima su i zavičajna zbirka *Zagrabiensia* i zbirka rijetkih rukopisa i knjiga *Rara*.²⁷

3.2 Misija i vizija Knjižnica grada Zagreba

Misija Knjižnica grada Zagreba je da djelovanjem svojih educiranih djelatnika u suradnji s partnerima i suradnicima osmišljavaju i realiziraju kvalitetne usluge i programe kojima će poboljšati i obogatiti kvalitetu života građana te zadovoljiti njihove kulturne, informacijske i komunikacijske potrebe.²⁸

Vizija Knjižnica grada Zagreba je razvijati zajednice kroz društveni, ekonomski i socijalni aspekt, pružati usluge i slobodan pristup znanju te braniti pravo na čitanje. Stvorena reputacija uvaženog i poželjnog partnera koji je poznat po izvrsnosti usluge, nastoji se održavati i dalje. Veoma je važna zaštita interesa kako korisnika tako i suradnika i djelatnika.²⁹

²⁶ Misija, vizija i strategija. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (26.11.2016.)

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

Vrijednosti na kojima počiva djelatnost Knjižnica grada Zagreba svakako je otvorenost i pružanje usluga svim kategorijama pučanstva od strane stručnih djelatnika, njegovanje raznolikih knjižničnih zbirki, suradnja s raznim ustanovama, udrugama i institucijama. Njeguje se kulturna baština, organiziraju se razni oblici aktivnosti za sve dobne skupine kao i za osobe s posebnim potrebama, poboljšavaju se postojeće i uvode nove usluge te se konstantno usavršava osoblje za što bolji stručni rad.

U prilog izvrsnosti rada idu i broježani podaci u Izvještaju o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. Prošlogodišnji izvještaj govori o 2 931 084 posjetitelja knjižnica te 33 155 održanih programa.³⁰

3.3 Dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba

Knjižnice grada Zagreba su uglavnom mješovite, što znači da imaju i odrasli i dječji odjel. Kao samostalne dječje knjižnice djeluju Dječja knjižnica „M2“, koja je ogranak Knjižnice Medveščak, i Dječja knjižnica Marina Držića kao ogranak Knjižnice Marina Držića. Na svim dječjim odjelima i dječjim knjižnicama organiziraju se i provode raznovrsni programi i akcije namijenjeni djeci i mladima, koji potiču učenje, čitanje, kreativnost, zabavu i provođenje slobodnog vremena. Zajednički cilj svih aktivnosti je razvijanje i njegovanje navike čitanja i ljubavi prema knjizi, kao i razvijanje raznih kompetencija kod djece predškolskog, školskog uzrasta te mladih. Kao najčešći i kontinuirani programi koje se provode su: pričaonice ili kutić za najmlađe, igraonice, kreativne radionice, grupni posjeti, sat lektire, mali knjižničari, čitateljski klubovi i dr. O svim programima i aktivnostima redovito se obavještava na mrežnim stranicama knjižnica, kao i izradom letaka, brošura te usmenim obavještavanjem djece, roditelja i staratelja. Programe za djecu uglavnom osmišljavaju i vode dječji knjižničari, dok neke knjižnice imaju odgajatelje koji su zaduženi za vođenje igraonica. Vrlo često na dječjim odjelima ostvarujemo suradnju s vrtićima, školama i raznim ustanovama koje se bave djecom i njihovim interesima.

Osim raznih akcija i programa, dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba nude i veliki izbor tiskane građe, od slikovnica i knjiga do raznih časopisa, audiovizualnu i elektroničku građu (CD-i, DVD-i), igračke, društvene igre, pristup internetu. Knjižnica je mjesto gdje „stanuju

³⁰ Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. // urednica Alemka Belan-Simić. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2016. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvještaj_o_radu_knjiznica_grada_174ae61d92e145 (27.11.2016.)

knjige“, ali uvođenjem i korištenjem drugih medija i tehnologija, približavamo knjižnicu djeci na još jedan način.

Dječje knjižnice i odjeli u sustavu Knjižnica grada Zagreba nude veliki broj događanja i građe za svoje korisnike koji knjižnicu doživljavaju kao mjesto gdje se osjećaju slobodno, nesputano i kreativno. „Za razliku od školske knjižnice koja je u funkciji odgojno-obrazovnog procesa, dječja je knjižnica više usmjerena na provođenje slobodnog vremena i razvoj kreativnosti.“³¹

O rezultatu dobrog rada govore nam podaci iz 2015. godine, kada je organizirano i provedeno 26 007 akcija za djecu te 156 098 posjeta djece i mladih knjižnicama.³²

4. Dječji odjeli narodnih knjižnica

4.1 Kratak uvid u osnivanje dječjih odjela narodnih knjižnica u svijetu

U počecima nastanka narodnih knjižnica, djeca često nisu bila dobrodošla. Knjižnice su imale ograničen fond građe za djecu i vrlo malo svijesti o važnosti ranog djetinjstva u razvoju osobe te o važnosti knjižnice kao poučavatelja osnovnih vještina pismenosti.

Krajem 19. stoljeća mnoge narodne knjižnice u Americi počele su postavljati posebne odjele s knjigama za djecu, ali tek je 1895. izgrađena prva knjižnica s posebno dizajniranom prostorijom za djecu – što je postala norma tijekom izgradnje knjižnica ranih 1900-tih. Američki knjižničari također su organizirali prvi okrugli stol za dječje knjižničare u Američkoj udruzi knjižničara (engl. *American Library Association*) 1900., a 1901. godine otvoren je dvogodišnji program obuke dječjih knjižničara u Pittsburghu. Američka tradicija dječjih knjižnica naglašavala je školske posjete, razgovore o knjigama, pričanje priča i druge programe i imala je velik utjecaj na razvoj rada dječjih odjela u drugim dijelovima svijeta. Prije Prvog svjetskog rata velik broj europskih knjižničara došao je u SAD na posebnu obuku, ali interes za američki način rada znatno se povećao tek nakon američkog financiranja dječjih knjižnica u Bruxellesu (1920.) i Parizu (1923.)³³

Neke od najznačajnijih dječjih knjižnica osnovanih u 20. stoljeću su: *L'Heure Joyeuse*, osnovana u Parizu 1924. godine, prva, javna i besplatna knjižnica namijenjena djeci i mladeži

³¹ Čudina-Obradović, M. Igrom do čitanja. Zagreb : Školska knjiga, 1995. Str. 15.

³² Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. // urednica Alemka Belan-Simić. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2016. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145 (28.11.2016.)

³³ Maack, M. N. Children's Libraries. 2008. Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society. Dostupno na: <http://www.faqs.org/childhood/Ch-Co/Children-s-Libraries.html> (28.11.2016.)

u Francuskoj; Knjižnica *Leytonstone*, područna dječja knjižnica smještena u predgrađu Londona; knjižnica u Fitchburgu (SAD), koja se prva u svijetu okrenula potrebama mladih; Sovjetska nacionalna knjižnica *Lenin* koja svoja vrata otvara djeci i mladeži u jeku Drugog svjetskog rata; *Internationale Jugendbibliothek* u Münchenu, međunarodna knjižnica za djecu i mladež koja je preuzela zadatak prikupljanja i obrade knjiga za djecu i mladež iz cijeloga svijeta. I u susjednim zemljama dječje knjižnice otvarane su ranije nego kod nas; u Beogradu 1931. godine otvorena je prva javna dječja knjižnica, a u Ljubljani 1948. godine, koja je bila presudna za otvaranje prve dječje knjižnice u Hrvatskoj dvije godine poslije.³⁴

4.2 Svrha, zadaće i ciljevi dječjih odjela narodnih knjižnica

Da bi narodna knjižnica uspješno ostvarivala svoje ciljeve mora biti pristupačna i otvorena za korisnike i pružati im usluge koje će zadovoljavati njihove potrebe. Posebnu i vrlo važnu skupinu korisnika u narodnoj knjižnici čine djeca. Kako narodne knjižnice imaju važnu ulogu u opismenjavanju, obrazovanju i promicanju čitanja i knjige, nužno je da se djeca od najranije dobi ohrabruju na dolazak u knjižnicu i koriste usluge namijenjene njima.

Dječje knjižnice provode programe za razvijanje kulture čitanja te ostvarivanja potreba i prava djece na informaciju, pismenost, učenje, kulturu, zabavu i osobni razvoj. Programi se ostvaruju kroz pedagoško-animatorske aktivnosti koje predstavljaju raznovrsne oblike rada s djecom.³⁵

U radu i razvoju dječjim knjižničarima pomažu IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za djecu (2003.) i Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi (2007.). Smjernice su namijenjene ne samo knjižničarima i knjižničnoj administraciji da uvedu visokokvalitetnu uslugu za djecu, već i svima onima koji donose odluke vezane uz rad knjižnice kao i profesorima i studentima bibliotekarstva i informacijskih znanosti.

Zadaća i poslanje dječjih knjižnica glasi: „Osiguravanjem širokog izbora građe i aktivnosti, narodne knjižnice pružaju djeci mogućnost da osjete radost čitanja i uzbuđenje otkrivanja znanja i djela mašte. Djecu i roditelje treba podučavati kako da što bolje iskoriste mogućnosti koje im pruža knjižnica te da razviju vještine korištenja tiskane i elektroničke građe... Djecu

³⁴ Čičko, H. Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010. Str. 11-14.

³⁵ Gradska knjižnica – Odjel za djecu i mladež. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/o-odjelu-270/270> (29.11.2016.)

treba ohrabrivati da se koriste knjižnicom od malih nogu jer to povećava vjerojatnost da će i ostati korisnici knjižnice.³⁶

Djeci i njihovim obiteljima, knjižnične usluge za djecu nisu nikada bile važnije nego danas. Pristup znanju i multikulturalnom bogatstvu svijeta kao i cjeloživotno učenje i pismenost, postali su glavnom zadaćom našeg društva. Kvalitetna dječja knjižnica pruža djeci vještine nužne za cjeloživotno učenje i pismenost, osposobljavajući ih da sudjeluju i pridonose životu zajednice. Knjižnica treba konstantno odgovarati na promjene u društvu te zadovoljavati informacijske i kulturne potrebe djece, kao i njihove potrebe za razonodom i zabavom.³⁷

Smjernice za knjižnične usluge za djecu naglašavaju da je pravo svakog djeteta da razvije svoje potencijale, kao i pravo na slobodan i besplatan pristup informacijama, gradi i programima, pod jednakim uvjetima za sve, bez obzira na dob, rasu, spol, vjersku, nacionalnu ili kulturnu pripadnost, jezik, socijalni status te umne i tjelesne sposobnosti i vještine.³⁸

Ciljevi dječje knjižnice su:

- da se svakom djetetu osigura pravo na: informaciju; funkcionalnu, vizualnu, digitalnu i medijsku pismenost; kulturni razvoj; razvoj vještina i navika čitanja; cjeloživotno učenje; kreativne programe u slobodno vrijeme
- svakom djetetu omogućiti slobodan pristup svim izvorima i medijima
- organizirati različite aktivnosti za djecu, roditelje, odgojitelje i učitelje
- omogućiti obiteljima sudjelovanje u životu zajednice
- osnaživati djecu i zagovarati njihovu slobodu i sigurnost
- ohrabrivati djecu da postanu samopouzdana i sposobni ljudi
- zalagati se za mir u svijetu³⁹

Dječje knjižnice su uz roditelje, vrtiće i škole vrlo važna karika u lancu obrazovanja i pripremi djece za daljnji život. Ubrzani razvoj tehnologije kojemu su djeca izložena od najranijih dana, trebaju pratiti i knjižnice i knjižničari te i na taj način sudjelovati u razvoju i formiranju djetetovih kompetencija i sposobnosti te mu dati radne vještine koje će mu biti potrebne u odraslijoj dobi. Danas, u digitalno doba kada su informacije dostupne na svakom

³⁶ Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Str. 13.

³⁷ Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / IFLA [i. e. International Federation of Library Associations and Institutions], Sekcija za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 1.

³⁸ Ibid., str. 5.

³⁹ Ibid., str. 7.

koraku, velika je odgovornost knjižničara kao jednih od aktera u djetetovu obrazovanju, koje će informacije pronaći, kako će ih koristiti i usvojiti.

4.3 Ciljne skupine i usluge dječjih knjižnica

Dječje knjižnice ili odjeli za djecu i mladež dio su narodnih knjižnica i namijenjeni su djeci od najranije dobi do trinaeste godine života. Dječjim odjelom, osim djece, mogu se služiti i odgajatelji, učitelji, roditelji i svi oni koji su svojim poslom ili interesom vezani za djecu i dječju literaturu.

Usluge koje se nude na dječjim odjelima trebale bi imati jednaku važnost kao i usluge dostupne na odraslim odjelima. One ne bi smjele biti ograničene samo na prostor knjižnice, važno je „izaći“ i povezati se i sa zajednicom unutar koje knjižnica djeluje, važno je da knjižnica surađuje i s odgovarajućim strukama. To mogu biti, uz škole i dječje vrtiće s kojima knjižnice standardno surađuju i domovi zdravlja, čekaonice bolničkih odjela te razne udruge koje u svojim programima nude usluge za djecu. Određene dječje aktivnosti mogu se odvijati i vani, npr. čitanje priče u parku ili odlazak u dječje igraonice u trgovačkim centrima u koje djeca rado odlaze.

Dječje knjižnice trebaju zadovoljavati informacijske i kulturne potrebe, kao i potrebe za razonodom i zabavom djece u zajednici tako da:

- posuđuju raznoliku građu
- pružaju informacije i referentne usluge
- pomažu djeci pri odabiru građe
- uključuju djecu u odabir građe i razvoj knjižničnih usluga
- organiziraju pouku za stjecanje vještina neophodnih za snalaženje u knjižnici i informacijsko opismenjavanje
- motiviraju (promicanje čitanja)
- organiziraju kreativne programe i pričanje priča
- educiraju roditelje, odgojitelje i učitelje
- osiguravaju referentnu literaturu i obrazovanje za odgojitelje, učitelje i knjižničare
- podupiru organizacije i ustanove u zajednici i s njima surađuju⁴⁰

⁴⁰ Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / IFLA [i. e. International Federation of Library Associations and Institutions], Sekcija za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 11.

Knjižnice nisu samo mjesto koje nudi uslugu posudbe knjiga, one su mjesto gdje se djeca kreativno izražavaju, kvalitetno provode svoje slobodno vrijeme, razvijaju vještinu i naviku čitanja. Dječje knjižnice, odnosno odjeli za djecu i mlade, namijenjene su sljedećim skupinama:

- dojenčadi i maloj djeci
- djeci predškolske dobi
- djeci školske dobi do trinaeste godine
- skupinama djece s posebnim potrebama
- roditeljima i drugim članovima obitelji
- odgojiteljima i učiteljima
- drugim odraslim osobama koje rade s djecom, knjigama i medijima⁴¹

S obzirom na to da dječje knjižnice, odnosno odjeli za djecu i mladež, imaju definiranu ciljanu publiku kojoj su namijenjeni, potrebno je za sve skupine osigurati i građu. Od slikovnica koje mogu biti izrađene od različitih materijala za one najmlađe, slikovnica i knjiga s velikim tiskanim slovima za početnike u čitanju ili s oštećenjem vida, do lektira za školarce i lijepe književnosti. Također je potrebno osigurati i igračke koje mogu biti na posudbu ili ograničene na korištenje u knjižnici, pri čemu treba voditi računa o njihovoj kvaliteti, sigurnosti upotrebe za djecu te njihovoj čistoći. Važno je da se na odjelu može pronaći obrazovna i informativna građa za roditelje, odgajatelje i učitelje. Ako knjižnica djeluje među multikulturalnim stanovništvom, treba u ponudi imati dvojezičnu građu kao i građu na materinjim jezicima zajednice.

4.4 Prostor i oprema dječjih knjižnica

Prostor i oprema dječjih knjižnica prije svega trebaju biti funkcionalni, sigurni, pristupačni i privlačni. Prostor treba odisati veselim bojama, kreativnim uređenjem, prirodnim svjetlom i dobrom umjetnom rasvjetom. Šarenim i veselim uređenjem, s ilustracijama i crtežima djeci poznatih i omiljenih likova, prostor će se djeci činiti toplim, ugodnim i prijateljskim. Zasiurno i sam prostor svojim izgledom čini da se dijete osjeća ugodno i da ima želju boraviti u prostoru i iznova dolaziti.

⁴¹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / IFLA [i. e. International Federation of Library Associations and Institutions], Sekcija za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 6.

Namještaj treba biti prilagođen dobnim skupinama (niske police, stolovi i stolice za razne uzraste), trebao bi postojati kutak za čitanje priča i ostalih aktivnosti, informativni panoi s obavijestima o događanjima, izložbeni prostori s radovima djece nastali na druženjima. Poželjno je imati i policu ili tzv. „mrežu“ na koju se mogu stavljati novi naslovi pristigli u knjižnicu, ili izdvojiti problemske slikovnice, kao i slikovnice i knjige tematski vezane za određeno razdoblje, npr. za godišnja doba, Božić, Uskrs, Valentinovo. Vrlo često na dječjim odjelima nalazi se i kutak za roditelje ili tzv. polica za roditelje – roditeljska zbirka, gdje roditelji pronalaze literaturu iz područja odgoja, zdrave prehrane za djecu, razvojne psihologije i sl.

Ako dječja knjižnica ne djeluje kao zaseban objekt već se nalazi u zajedničkom prostoru s odraslim odjelom, potrebno ga je izdvojiti koliko je moguće, zbog buke koja se javlja prilikom raznih aktivnosti i događanja na dječjem odjelu. Prilikom izgradnje ili renovacije odjela, trebalo bi voditi računa o zvučnoj izolaciji igraonice kao i o zaštiti podnožja stolova i stolica koji stvaraju buku prilikom razmještanja i korištenja.

U prostoru je potrebno osigurati i primjerene toalete, prostor za presvlačenje beba i dojenje. I odrasli koji su pratnja djeci, trebaju imati svoje mjesto gdje mogu sjesti, družiti se s ostalim roditeljima i gledati svoje najmlađe kako upoznaju svijet knjiga, sami sebe i svoje potencijale kroz druženje s ostalom djecom i sudjelovanje u mnogobrojnim aktivnostima koje odjeli nude.

4.5 Knjižnično osoblje

Dječji knjižničari, osim znanja i obrazovanja koje moraju imati kao i knjižničari na ostalim odjelima, posjeduju i specifične vrste znanja i razne vještine, kako bi pružili kvalitetnu uslugu s obzirom na specifičnost populacije s kojom rade. Upravo svojim širokim znanjem, mnogim vještinama i kompetencijama iz područja psihologije, pedagogije i komunikologije uspješno ispunjavaju poslanje i ciljeve dječjih knjižnica.⁴²

Poželjne vještine dječjih knjižničara su:

- entuzijazam
- dobre komunikacijske vještine, sposobnost suradnje s pojedincima i timskog rada, te sposobnost rješavanja problema
- sposobnost povezivanja i suradnje
- poduzetnost, prilagodljivost i otvorenost za novine

⁴² Martinović, I., Stričević, I. Kompetencije dječjih knjižničara : koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 56, 3(2013), str. 67-90.

- sposobnost analiziranja korisničkih potreba, planiranja, rukovođenja i procjenjivanja usluga i programa
- želja za usvajanjem novih vještina i profesionalnim razvojem⁴³

Knjižničar na dječjem odjelu osim osmišljavanja, organiziranja i realiziranja raznih događanja i aktivnosti za djecu, mora poznavati i znati preporučiti literaturu ne samo djeci već i roditeljima, odgajateljima, učiteljima. Sam prostor dječjeg odjela uvelike ovisi o entuzijazmu i kreativnosti njegova osoblja, koje zajedno s djecom kreira prostor i stvara ga ugodnim mjestom za boravak i mjestom u koje se djeca žele vratiti.

Veoma je važan odnos između djeteta i knjižničara, djeca trebaju imati povjerenja u knjižnično osoblje, i poželjno je razvijati prijateljski odnos, ali također s dozom autoriteta. Knjižničari na dječjem odjelu trebaju znati rješavati probleme do kojih može doći kada je u knjižnici prisutno više djece u isto vrijeme. Npr. prilikom akcija i događanja neko dijete može ometati rad knjižničara i ostale djece i tada je potrebna određena reakcija knjižničara kao što je razgovor s djetetom ili pratiteljem djeteta. Isto tako, ako neko dijete možda zbog sramežljivosti ne sudjeluje u dogovorenim događanjima, treba pronaći način kako dijete uvesti u rad grupe i nikako ga ne ostaviti isključenim ili „nevidljivim“.

S obzirom na to da dječji knjižničari rade s veoma važnom skupinom korisnika, trebaju biti vesele i vedre naravi, baš kao i njihovi korisnici. Trebaju znati prepoznati želju djeteta, čak i onda kada je dijete još ne zna izraziti. Trebaju razvijati i poticati ljubav prema slikovnicama i čitanju i biti pomalo šareni i magični kao i svjetovi u bajkama na policama knjižnica.

4.5.1 Kompetencije dječjih knjižničara Knjižnica grada Zagreba

Svoje formalno obrazovanje, knjižničari u Hrvatskoj mogu dobiti na tri sveučilišta: u Zagrebu, Osijeku i Zadru, na kojima postoje knjižničarski studiji. Osim redovnog studija, na sva tri sveučilišta organiziraju se i studiji za izvanredne studente koji studiraju uz rad, a prethodno su završili neki drugi preddiplomski studij.

⁴³ Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / IFLA [i.e. International Federation of Library Associations and Institutions], Sekcija za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004. Str. 13-14.

Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci⁴⁴ donosi propisane uvjete i načine stjecanja temeljnih stručnih zvanja za zvanje diplomiranog knjižničara.

Osim obrazovanja u sklopu studija, za knjižničare se organiziraju razni stručni skupovi i tečajevi Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Republici Hrvatskoj (CSSU). Uz navedeno, organizirani su i Informativni utorak, Informativna srijeda, Interni četvrtak od strane Knjižnica grada Zagreba u suradnji s izdavačima, piscima, knjižničarima iz cijele Hrvatske te raznim ustanovama i institucijama koje u fokusu rada imaju knjigu i kulturu uopće. Knjižničari svoja znanja, vještine i sposobnosti razvijaju i usavršavaju tijekom čitavog radnog vijeka. Cjeloživotno učenje i samoobrazovanje važno je za svakog knjižničnog djelatnika.

Spomenuti Informativni utorak i Interni četvrtak veoma su važni za dječje knjižničare, provode se kontinuirano dugi niz godina i broj sudionika raste iz mjeseca u mjesec. Informativni utorak provodi se kontinuirano od 1955. godine, svaki prvi utorak u mjesecu, a na njemu sudjeluju dječji knjižničari i knjižničari osnovnih škola, izdavačke kuće, književnici, ilustratori. Dobiva se uvid u nova i kvalitetna izdanja iz područja dječje književnosti, izvješća sa stručnih skupova, sajmovi knjiga te se razmjenjuju iskustva knjižničara.⁴⁵ Interni četvrtak pokrenut je 1989. godine s ciljem poboljšanja kvalitete pedagoškog rada bibliotekara na dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba.⁴⁶ Na tim stručnim sastancima pomaže se knjižničarima u odgojno-obrazovnom radu s djecom koji je sastavni dio njihova svakodnevnog rada. Sastanke vode stručnjaci, od knjižničara do odgajatelja, učitelja, profesora, glumaca, glazbenika, autora igara, sve u cilju razmjene iskustava, uvida u nove koncepte rada, pogotovo za nove djelatnike koji imaju skromno radno iskustvo u provođenju programa i aktivnosti na dječjim odjelima. Oba sastanka održavaju se na Odjelu za djecu i mladež Gradske knjižnice, osim ako u programu održavanja sastanaka nije navedeno drugačije.

5. Aktivnosti na dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba

Početkom 2017. godine donesena je odluka o pravu na besplatan upis u Knjižnice grada Zagreba za svu djecu koja do kraja kalendarske godine navršavaju 15 godina. Odluka je

⁴⁴ Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima i načinima stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci (NN 16/2014)

⁴⁵ Informativni utorak. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/za-knjižnicare/informativni-utorak/2019> (13.12.2016.)

⁴⁶ Čičko, H. Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010. Str. 47.

donesena „u svrhu stjecanja navika čitanja, poticanja sveukupnog obrazovanja djece te radi zaštite standarda djece, učenika i njihovih roditelja u okviru ukupne demografske i pronatalitetne politike".⁴⁷ Ova odluka još je jedan pokazatelj da narodne knjižnice žele biti i jesu otvorene za sve i da su djeca još jednom prepoznata kao važna i potrebna skupina korisnika u knjižnici. Često u svom radu vidimo da ponekad roditelji dvoje i više djece nisu u mogućnosti podmiriti članarinu za svu djecu, a upravo su upis i obnavljanje članarine uvjet da djeca mogu prisustvovati i sudjelovati u programima koje knjižnica nudi, kao i posuđivati knjige i koristiti se ostalim uslugama knjižnice. Ovom odlukom knjižnice će zasigurno dobiti nove članove te još više zainteresiranih za sudjelovanje u brojnim događanjima, jer kao što je u radu ranije navedeno, knjižnica treba biti na raspolaganju svima bez obzira na ekonomski, socijalni ili bilo koji drugi status.

Dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba imaju bogate sadržaje i događanja za svoje korisnike. U ovom poglavlju bit će navedeni neki od programa koji se kontinuirano provode na dječjim odjelima, dok će u idućem poglavlju biti detaljnije opisani i popraćeni fotografijama s događanja iz knjižnice Špansko sjever, gdje radim kao dječji informator.

Na dječjim odjelima i knjižnicama za djecu i mladež, organiziraju se razne aktivnosti koje su namijenjene djeci od najmlađe pa do tinejdžerske dobi, s ciljem poticanja čitanja i promoviranja knjiga, razvoja kreativnosti, druženja, igre, učenja i zabave.

- **MALA IGRAONICA**

Namijenjena je bebama i djeci do treće godine života te njihovim roditeljima i drugim odraslim osobama koje djecu dovode u igraonicu. Roditelji su prisutni u vrijeme trajanja igraonice, jer mala djeca trebaju blizinu roditelja dok se igraju. Odrasli se mogu slobodno uključiti u igru, na taj način djeca još više uživaju u igri, a odrasli dobivaju povratne informacije o sebi kao odgajatelju te prate i upoznaju svoje dijete u nekim novim situacijama. Programe osmišljavaju i provode stručne osobe, koje osim samog tijeka igraonice vode računa da se program odvija u odgovarajućem prostoru opremljenom razvojno primjerenim igračkama i slikovnicama. Program Male igraonice u Knjižnicama grada Zagreba odvija se u: Dječjoj knjižnici "M2", Dječjoj knjižnici Marina Držića, Knjižnici Augusta Cesarca (Ravnice i Šubićeve), Knjižnici Gajnice, Knjižnici Kajfešov brijeg i Knjižnici Medveščak.

⁴⁷ Besplatan upis za djecu. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/novosti/besplatan-upis-za-djecu/36932> (3.1.2017.)

- **IGRAONICA**

Igraonice su razvojni programi, prepuni zabavnih sadržaja i raznih aktivnosti, koji su organizirani za djecu od treće godine života do polaska u školu. Ciljevi su usmjereni poticanju djetetova tjelesnog, intelektualnog, socijalnog i emocionalnog razvoja. Za razliku od Male igraonice, ovdje roditelji nisu obavezni ostati s djecom, ali ako to žele, svakako su dobrodošli. I ova igraonica odvija se pod stručnim vodstvom u primjerenom prostoru gdje su dostupne razne igračke, slikovnice i materijali potrebni za igru i likovno izražavanje.

Rad igraonice temelji se na igri, koja je najvažnija aktivnost svakog predškolskog djeteta. U igri i kroz igru djeca stječu povjerenje u vlastite sposobnosti, stvaraju pozitivnu sliku o sebi, razvijaju mišljenje, pamćenje, koncentraciju, usvajaju i razvijaju govor, maštu i kreativnost, stvaraju prijateljstva. U igraonici djeca uče kako se igrati samostalno, ali i s drugima, uče prihvatiti različitosti, izraziti se na različite načine, eksperimentiraju stvarima i različitim materijalima. Djeca mogu birati igračku kao i partnera za igru, listati slikovnice, gledati crtane filmove, igrokaze, predstave, slušati glazbu, plesati, crtati, maštati, ili samo promatrati drugu djecu u igri.⁴⁸ Programe igraonica održavaju, osim knjižnica koje provode i Malu igraonicu, sljedeće knjižnice: Gradska knjižnica Ante Kovačića (Zaprešić), Knjižnica Kustošija, Knjižnica Ljubljana, Knjižnica Novi Zagreb, Knjižnica Podsused, Knjižnica Savica, Knjižnica Savski Gaj, Knjižnica Špansko-jug, Knjižnica Špansko-sjever, Knjižnica Vladimira Nazora, i Knjižnica Vrapče.⁴⁹

- **PRIČAONICA**

Program pričaonice namijenjen je djeci predškolske dobi i odvija se u gotovo svim Knjižnicama grada Zagreba koje imaju dječji odjel. Program vodi stručna osoba te je potrebno izvršiti određenu pripremu prije samog čitanja priče. Osoba koja vodi pričaonicu treba odabrati kvalitetnu i zanimljivu priču, pripremiti razgovor s djecom nakon pročitane priče kao i pripremiti potrebne materijale za aktivnosti koje će se raditi nakon pročitane priče.

Svrha ovog programa je navesti dijete od najranijih dana na druženje s knjigom i uvesti ga u svijet književnosti. Pričanje se odvija u posebno opremljenom prostoru s igračkama, kutijama

⁴⁸ Knjižnica Medveščak. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-djecu/igraonica/245> (4.1.2017.)

⁴⁹ Programi za djecu predškolske dobi. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/za-djecu-i-mladez/programi-za-djecu-i-mladez/programi-za-djecu-predskolske-dobi/4219#mala%20igraonica> (4.1.2017.)

s odabranim slikovnicama i ostalom primjerenom opremom.⁵⁰ Čitanje na glas djeci od najranije dobi ključno je za razvijanje čitateljskih navika i osnova za razvijanje ljubavi prema knjigama.

Djeca na taj način prepoznaju i uče o vrijednosti knjiga te postaju samostalni čitatelji u budućnosti.

Glasno čitanje pomaže djeci da povežu ono što čuju, vide i pročitaju, proširuje njihov vokabular i opće znanje. Upoznaju se s književnim jezikom koji se može znatno razlikovati od svakodnevnog govora ili jezika koji čuju oko sebe. Omogućuje im da maštaju o ljudima, mjestima, događajima koje nisu upoznali ili doživjeli. Pomaže razvoju kognitivnih sposobnosti kroz razgovore o pročitanoj. Stvara vezu i povezanost između djeteta i odraslog koji mu čita.⁵¹

U Knjižnicama grada Zagreba u kojima se program održava, uglavnom se provodi jednom tjedno, u trajanju od 60 do 90 minuta. U Knjižnicama Gajnice, Jelkovec i Kustošija pričaonica se održava i na engleskom jeziku, a u Knjižnici Vladimira Nazora na njemačkom jeziku.

- **RADIONICE**

Radionice koje se održavaju na dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba mogu biti likovne, glazbene i dramske. Namijenjene su predškolcima, ali često knjižnice organiziraju radionice i za stariji uzrast odnosno školarce. Na radionicama naglasak je na kreativnom izražavanju gdje se usvajaju i razvijaju nove vještine te prepoznaju mnogi talenti.

Djeca se likovno izražavaju od najranijih dana, a knjižnica je mjesto gdje se taj likovni izričaj potiče i prati te ih se upoznaje s raznim materijalima i tehnikama i pomaže im se u njihovom kreativnom izražavanju. Djeca kroz ovu vrstu igraonica razvijaju maštu, kreativnost, motoriku i uče se individualnom načinu radu. Program se nalazi u tjednom rasporedu sljedećih knjižnica: Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić, Knjižnica Knežija, Knjižnica Podsused, Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića, Knjižnica Špansko jug, Knjižnica Vjekoslava Majera i Knjižnica Vrapče. I druge knjižnice često organiziraju ovu vrstu radionica, koje uglavnom budu povezane s raznim obilježavanjem važnih datuma, blagdana i običaja.

Na glazbenim radionicama djeca uče pjesmice, brojalice i upoznaju instrumente. Kroz ples, pjesmu te sviranje jednostavnijih instrumenata djeca razvijaju samopouzdanje, motoriku i izražavaju se na dinamičan način.

⁵⁰ Upute za poslanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 1996. Str. 95.

⁵¹ Zašto je važno čitati naglas djetetu od najranije dobi? // Čitaj mi! Dostupno na: <http://www.citajmi.info/citanje-naglas/> (4.1.2017.)

Kroz dramske igraonice djeca improviziraju scene iz bajki i slikovnica koje su im poznate ili iz svojih zamišljenih priča, pri čemu mogu sami izmišljati dijaloge i monologe. Dramske radionice prvi su korak u procesu oslobađanja djeteta preko kojega dolazi do upoznavanja s umjetničkim doživljajem. Scenska umjetnost utječe na razvoj djetetova senzibiliteta i usmjerava ga u spoznaji ljepote i pravih vrijednosti.⁵² Na ovoj vrsti radionica djeca kroz igru uče osnove scenskog izražavanja i izvode jednostavnije dramske igre i predstave.

Osim navedenih vrsta radionica koje se odvijaju na dječjim odjelima, odvijaju se i brojne druge tematske radionice.

- ČITATELJSKI KLUB

Na pojedinim dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba djeluju i čitateljski klubovi. Organiziraju se uglavnom za više razrede osnovnih škola, gdje se grupe zaljubljenika u knjige i čitanje sastaju jednom ili dvaput mjesečno. Na sastancima razgovaraju i raspravljaju o pročitanoj knjizi, daju svoja mišljenja, kritike i pohvale. Djeca se kroz ovakve klubove potiču na čitanje, vježbaju debatne vještine, obogaćuju svoj rječnik, izgrađuju vlastita mišljenja i stavove i kvalitetno provode vrijeme s vršnjacima. Često nakon razmjene dojмова o pročitanoj knjizi i razgovoru o temama koje se nalaze u zadanoj knjizi, djeca kroz kvizove i razne zadatke provjeravaju znanje i razumijevanje o pročitanoj knjizi. Čitateljski klubovi odvijaju se u sljedećim knjižnicama i imaju vrlo zanimljive i kreativne nazive: Dječja knjižnica „M2“ („Prstenova družina“), Dječja knjižnica Marina Držića („Knjigotron“), Gradska knjižnica Ante Kovačića - Zaprešić, Knjižnica Dugave („Ključ do znanja“), Knjižnica Ivane Brlić Mažuranić („Bookmarkeri“), Knjižnica Kajfešov brijeg („Iskra“), Knjižnica Medveščak („Čitatelji okruglog stola“), Knjižnica Vladimira Nazora („Klubich“) i Mreža čitateljskih klubova „Čitafora“ u knjižnicama Dubec, Jelkovec, Selčina i Sesvete.

- NACIONALNI KVIZ ZA POTICANJE ČITANJA

Kviz se provodi *online* u narodnim i školskim knjižnicama diljem Hrvatske, a organizatori su Knjižnice grada Zagreba, Hrvatski centar za dječju knjigu i Odjel za djecu i mladež Gradske knjižnice s Mediotekom. Kviz se odvija u okviru Mjeseca hrvatske knjige, svake godine pod drugim naslovom i temom te zadanim knjigama iz kojih se traži znanje za kviz. Sudionici kroz

⁵² Gašparac, B. Igramo se kazališta ili književni tekst kao podloga za dramsku igru u knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 87.

igru stječu znanje, spretnost i pokazuju snalaženje u *online* enciklopedijama koje su ponuđene za kviz.

- **KNJIŽNICA ŠIROM OTVORENIH VRATA**

Projekt provode Knjižnice grada Zagreba s ciljem poticanja čitanja, cjeloživotnog učenja i društvenog uključivanja djece, mladih i odraslih osoba s poteškoćama u razvoju i invaliditetom. Mnogi dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba uključeni su u ovaj projekt kojim su obuhvaćeni slijedeći programi:

- Igraonica – pričaonica – maštaonica – u ovaj program uključena su starija predškolska djeca i djeca mlađe školske dobi koja imaju teškoće sluha, govora, čitanja i pisanja.
- Čitalački klub – namijenjen je mladim i odraslim korisnicima s intelektualnim i tjelesnim invaliditetom.
- Kreativne radionice i kulturna događanja – u program su uključena djeca s teškoćama u razvoju, mladi i odrasli s intelektualnim i tjelesnim invaliditetom. Sudjeluju u raznim likovnim i kazališnim radionicama, izložbama, književnim susretima i tribinama.
- Upoznajmo glazbene instrumente – program se odvija kroz glazbeno-edukacijske susrete za slijepu i slabovidnu djecu i mladež.
- Izrada taktilnih slikovnica – za slijepu i slabovidnu djecu kako bi se i njih potaknulo na čitanje.
- Kolektivni posjeti knjižnici – organiziraju se kolektivni posjeti članova udruga i polaznika centara za djecu, mladež i odraslih s posebnim potrebama.

Ovim projektom u kojemu sudjeluje velik dio Knjižnica grada Zagreba, želi se mlade i odrasle s posebnim potrebama upoznati s knjižnicom kao sigurnim i ugodnim mjestom gdje mogu kvalitetno provoditi vrijeme. Mogu mu pristupiti samostalno ili uz podršku obitelji i odgajatelja te zadovoljiti svoje potrebe za obrazovanjem, informiranjem, kulturom i poboljšavati kvalitetu svog života. Također se želi senzibilizirati javnost na postojanje osoba s posebnim potrebama u našoj okolini i integrirati ih kroz navedene programe u život u zajednici. Ovaj projekt pomaže i nama zaposlenima u knjižnici na način da se učimo toleranciji, uvažavanju različitosti i uzajamnom pomaganju.

Dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba imaju osim navedenih i brojne druge programe i događanja, kao što su: izložbe, grupni posjeti škola i vrtića, računalne radionice i igranje na PlayStationu, lektira na drugačiji način, kazališne predstave, predstavljanje slikovnica i dječjih knjiga, susreti s književnicima, predavanja i radionice raznih udruga. Sva događanja iziskuju pripreme i planiranja knjižničara te suradnju s raznim ustanovama i pojedincima.

6. Aktivnosti dječjeg odjela Knjižnice Špansko sjever kao primjer dobre prakse

Posljednje četiri godine radim u Knjižnicama grada Zagreba, zadnje dvije godine kao dječji informator Knjižnice Špansko sjever. Kao dječji informator, sudjelujem u osmišljavanju i provođenju brojnih akcija i događanja na dječjem odjelu. Knjižnica Špansko sjever sa svojim radom započela je 1989. godine i ogranak je Knjižnice Vladimira Nazora. Smještena je na lokaciji Trg Ivana Kukuljevića 9, i zauzima površinu od 369 m². U prizemlju knjižnice smješten je posudbeni dio, prostor igraonice i dječji odjel, na katu se nalazi odrasli odjel. Na odjelu za djecu i mladež organiziraju se stalne aktivnosti kroz tjedne i mjesečne susrete te povremene aktivnosti.

Kao stalne tjedne aktivnosti imamo tri događanja koja se odvijaju u jutarnjim terminima na dječjem odjelu.

- **PRIČAONICA**

„Svijet priča“ projekt je čitanja priča naglas djeci predškolskog uzrasta u knjižnici Špansko sjever, pod vodstvom dječjeg knjižničara. Projekt se u knjižnici provodi kontinuirano od njezinog otvorenja kao stalni tjedni program. Namijenjen je djeci od tri do šest godina starosti. Cilj projekta je približiti knjigu i knjižnicu najmlađima, stvoriti naviku čitanja, obogatiti rječnik, naučiti nešto novo, potaknuti posjećivanje knjižnica, druženje uz knjigu, stjecanje novih prijatelja. Projekt se odvija jedanput tjedno u trajanju od sat vremena. Na samom početku pričaonice najprije razgovaramo s djecom, što su radili od našeg zadnjeg susreta, što su se igrali, koju su slikovnicu pročitali i usporedno s razgovorom igramo se didaktičkim igračkama koje imamo u knjižnici.

Kada počinjemo s čitanjem, svi sjednemo u krug, za stol ili na pod na tepih. Želimo da sva djeca vide slikovnicu, ilustracije u njoj, da mogu ilustracije analizirati i komentirati, okrenuti stranicu kada za to dođe vrijeme.

Slikovnicu čitamo u laganom ritmu, ponekad oponašamo situaciju iz slikovnice, imitiramo likove na koje smo naišli, ponavljamo neke njima zanimljive riječi, imena, brojalice, pjesmice. Kada završimo s čitanjem, razgovaramo o pročitanoj, što smo naučili iz priče, koja je pouka pročitanoj, što im se najviše ili najmanje svidjelo i zašto. Zatim svi zajedno donosimo na stol bojice, papire, olovke, kolaž papir, škare, ljepljivo, sav onaj materijal koji nam je potreban da izradimo crtež, plakat, slikovnicu ili nešto drugo što smo odlučili napraviti nakon čitanja. Dok izrađujemo radove razgovaramo, pjevamo, pomažemo jedni drugima u izradi radova. Kada završimo, materijale zajednički spremamo i nakon toga završene radove potpisujemo i stavljamo na predviđeni pano koji roditelji pogledaju kada dođu po djecu. Radovi ostaju izloženi do našeg idućeg susreta, kada stavljamo nove radove. Prije odlaska djece, zajedno biramo slikovnice koje djeca žele ponijeti doma, „kopamo“ po policama, izvlačimo knjige i radimo mali nered (koji kasnije teta knjižničarka uredno pospremi) i tražimo za svakoga onu posebnu slikovnicu ili dvije za nastavak čitanja u obitelji. Mnoga djeca nam dolaze od svoje treće godine pa do polaska u školu, svjedočimo njihovom i fizičkom i intelektualnom rastu, širenju vokabulara, učenju slova, čitanju i pisanju.

Vrlo često čitamo biramo slikovnice koje su tematski povezane s određenim godišnjim dobom, posebnim danom (Dani kruha, Dan obitelji, Dan grada Zagreba, Valentinovo, Božić, Uskrs itd.).

- **IGRAONICA**

Igra kao osnovna dječja aktivnost obogaćuje spoznaju djece i uči ih o svijetu oko njih. Kroz igru djeca stječu različite spoznaje i razvijaju svoje tjelesne i umne sposobnosti koje su temelj za razvoj dječje i adolescentske dobi. Igra ih uvodi u svijet međusobne komunikacije i odnosa.⁵³

„Igramo se“ je posebno osmišljen program za djecu predškolske dobi pod stručnim vodstvom odgajatelja i dječjeg knjižničara. U Knjižnicama Vladimira Nazora program igraonice vode odgajatelji u suradnji s dječjim knjižničarima. Program traje sat i pol i u njemu prosječno sudjeluje dvanaestero djece. Uglavnom ista djeca dolaze i na pričaonicu i igraonicu.

U ovom programu djeci nudimo igračke, edukativne materijale, slikovnice, potičemo ih na igru, kreativnost, maštovitost. Roditelji i odrasle odgovorne osobe koje dovode djecu na program nisu obavezni ostati za vrijeme trajanja igraonice. Nastojimo vrijeme koje djeca

⁵³ Petrić, D.; Bonta, G.; Sesvečan, M. Igrajmo se! Čitaj mi! : priče, igre i pjesmice za bebe i malu djecu : preporuke roditeljima za poticanje rane pismenosti. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2012. Str. 14.

provode s nama učiniti dinamičnim, kreativnim, ponuditi im na svakom susretu nešto novo, upoznati ih s novom igrom, igračkom, slikovnicom. Zadajemo im zadatke, vodimo kroz igru i objašnjavamo pravila te nadgledamo sam tok igre i njihovo ponašanje. Djeca kroz ove susrete upoznaju sama sebe, svoju okolinu, sklapaju prijateljstva, druže se. Često ponesu i neku svoju igračku od kuće, s kojom upoznaju nas i drugu djecu i nerijetko je posuđuju i drugoj djeci da se njome igraju. Učimo se toleranciji, uvažavanju različitosti, timskom radu kao i kako se samostalno igrati i kulturno ophoditi prema drugima. Često ih podsjećamo da se u knjižnici igramo na malo drugačiji način, da moramo igre i igračke prilagoditi prostoru te da trebamo biti svjesni da u knjižnici postoje i drugi korisnici koji traže određeni mir, koncentraciju i prostor za učenje.

- **VRTIĆ U KNJIŽNICI**

Program „Vrtić u knjižnici“ stalni je tjedni program dječjeg odjela Knjižnice Špansko sjever. Svaki ponedjeljak dolazi nam druga skupina DV „Sunčana“ na druženje i čitanje slikovnica. Naša knjižnica jedina je u sustavu Knjižnica grada Zagreba koji ovakav oblik programa i suradnje ima s vrtićem na tjednoj osnovi. S vrtićem realiziramo i druga događanja, poput izložbi radova djece, predstavljanje slikovnica, kreativne i edukativne radionice.

S programima „Svijet priča“, „Igramo se“ i „Vrtić u knjižnici“ započinjemo u listopadu i družimo se kontinuirano do lipnja. Prije samog početka, u knjižnici imamo lutkarsku predstavu kojom obilježavamo Dječji tjedan i početak rada stalnih programa.

Neke od predstava koje smo do sada imali su: „Kako je krijesnica dobila lampicu“, „Nezadovoljna Buba Mara“, „Pauli, ti zločesti Pauli“ Lutkarskog kazališta „Pjetlić Zlatokrijestić“, „Upoznajmo Miffy“ Lutkarskog kazališta „Svijet lutaka“, „Pčelice, pazi!“ Kazališne družine Don Hihot; „Put do Bisergrada“ Kazališta „Jabuka“ i mnoge druge.

Na predstave su dobrodošla sva djeca. Mnogim korisnicima dječjeg odjela šaljemo pozivnice, kao i obližnjem dječjem vrtiću te ih obavještavamo letcima i plakatima na samom ulazu u knjižnicu.

Slika 1. Predstava „Kako je krijesnica dobila lampicu“

Slika 2. Predstava „Upoznajmo Miffy“

Kroz suradnju s DV „Sunčana“ i „Malešnica“ realizirali smo i brojne izložbe u knjižnici. Radove izlažemo u izlozima knjižnice i u samom prostoru knjižnice. Izložbe se uvijek dočekuju s mnogo veselja, kako od samih djelatnika knjižnica, tako i od stanovništva u naselju. Djeca ponosno dolaze vidjeti svoje izložene radove s roditeljima, bakama, djedovima i vrtićkom skupinom čiji radovi se izlažu. Izložbe vrtića imamo nekoliko puta godišnje. Neke od dosad realiziranih su: „Čarolija maskiranja“, „Svemir“, „More“ i „Ispričat ću ti priču“, koja je nastala nakon što su djeca došla u knjižnicu saznati tko su to pisac i ilustrator, gdje i kako se slikovnica sprema na policu, i zatim su krenuli na izrađivanje vlastitih slikovnica.

Slika 3. Slikovnica s izložbe „Ispricat ću ti priču“

Na predavljanja slikovnica također zovemo vrtičke skupine koje se rado odazivaju na takvu vrstu događanja. Osim čitanja slikovnice od strane autora ili pripovjedačice koja surađuje s nakladničkom kućom, djeca često upoznaju i ilustratora, postavljaju pitanja, upoznaju proces nastanka slikovnice te se kreativno izražavaju. Neke od slikovnice koje su upoznali na ovaj način su: „Crveni planet“, „Hrkalo i drijemalo“, „Lokomotiva“, „Prutimir“, „Čajana na mjesecu“ itd.

Slika 4. S autoricom Leom Brezar nakon predavljanja slikovnice „Crveni planet“

Slika 5. Predstavljanje slikovnice „Hrkalo i drijemalo“ autorice Jelene Pervan

Za vrtićke skupine organiziramo i razna događanja poput kreativnih radionica i edukativnih predavanja prilagođenih njihovom uzrastu kao npr. predavanje skloništa Dumovec. Na tim susretima upoznali su rad skloništa, kujicu Sisi koju su mazili, naučili kako se prilazi psu, kako se adekvatno trebamo brinuti o svom ljubimcu i na kraju dobili diplomu kao dokaz uspješno odslušanog predavanja i naučenih osnova vezanih za brigu o ljubimcima.

Slika 6. Učimo kako ispravno prići psu

Protekle tri godine s vrtićima „Sunčana“ i „Malešnica“ proveli smo uspješnu akciju pod nazivom „Čitam, dam, sretan sam – svoju knjigu daruj i tuđe srce obrađuj“ povodom

Međunarodnog dana darivanja knjiga koji se obilježava 14. veljače. Radi se o akciji darivanja knjiga i slikovnica u okviru nacionalne kampanje „Čitaj mi“, kada pozivamo vrtiće da daruju novu ili rabljenu slikovnicu koju su djeca pročitala ili prerasla. U knjižnici odaberemo posebno mjesto gdje će djeca ostavljati knjige i slikovnice i pano s informacijama o samoj kampanji te kome smo prikupljene slikovnice odlučili darovati. Do sada smo ih poklonili Udruzi „Ozana“, čime smo na ovakav način željeli uljepšati boravak djeci predškolske dobi s poteškoćama u razvoju i štićenicima Centra za odgoj i obrazovanje „Goljak“. Slikovnice prikupljamo oko mjesec dana, tijekom kojih nam razne vrtićke skupine u pratnji svojih odgojiteljica dolaze u goste i donose slikovnice. U 2016. godini prikupili smo oko 400 knjiga i slikovnica te se još jednom podsjetili koliko je lijepo i važno pomagati drugima i barem na trenutak razveseliti potrebite. Početkom nove godine se pripremamo za ponovnu akciju koja je zaista hvalevrijedna.

Slika 7. Kutak u knjižnici gdje prikupljamo slikovnice

Slika 8. Djeca donose slikovnice

- ŠKOLE

Suradnja našeg dječjeg odjela i OŠ „Ante Kovačića“ i „Špansko Oranice“ provodi se kontinuirano i redovito dugi niz godina. Zajednička suradnja od velike je važnosti kako za naš odjel tako i za osnovne škole. Imamo zajedničke korisnike te ciljeve razvijanja ljubavi prema knjizi, obrazovanju i informacijskom opismenjavanju. Suradnja dječjih knjižničara sa školskim knjižničarima i učiteljima višestruka je – razmjenjujemo iskustva, kontakte, osmišljavamo programe koji bi bili zanimljivi i korisni djeci.

Mjesec hrvatske knjige manifestacija je koja se održava u periodu od 15. listopada do 15. studenog, a organizator manifestacije su Knjižnice grada Zagreba. U tom periodu već nas tradicionalno posjećuju prvi razredi osnovnih škola, koji su imali besplatne upise u Knjižnice grada Zagreba. U knjižnici bismo napravili plakate s osnovnim informacijama i informativne letke koje bismo odnijeli školskim knjižničarima. Školski knjižničari bi informacije prosljedili učiteljima prvih razreda koji bi dalje obavještavali roditelje. Često smo znali i sami odlaziti u razrede i djeci prenositi obavijest te svakome od njih dati letak koji oni daju roditeljima. Od 2017. godine te vrste akcije (besplatnog upisa prvašića) više neće biti zbog ranije navedene akcije besplatnog upisa djece do 15 godina. Dolazak učenika prvih razreda na upoznavanje knjižnice provodit će se i dalje. Dosadašnjih godina imali smo u prosjeku oko osam prvih razreda koji su organizirano dolazili u knjižnicu upoznati se s njezinom radom i uslugama koje ona pruža. Učenici prvih razreda dolazili bi sa svojim učiteljima na upoznavanje knjižnice,

saznali bi što je to knjižnica, članska iskaznica, kako se postaje član knjižnice, kakve sve knjige postoje u knjižnici, kako se treba brinuti o njima, kako knjige slažemo na police. Uvijek su puni pitanja i znatiželje i često nam netko od njih kaže da želi raditi u knjižnici kada odraste. Nakon obilaska knjižnice pročitatmo im neku prikladnu slikovnicu, npr. „Mačak Puf u knjižnici“.

S navedenim školama ostvarujemo suradnju najčešće vezanu uz radionice i predstavljanje knjiga. Radionice Foruma za slobodu odgoja i Male filatelističke radionice održavamo kontinuirano kroz godinu. Forum za slobodu odgoja sa svojim volonterima u našoj knjižnici održava radionice vezane uz vrlo važne i aktualne teme poput tolerancije, mirnog rješavanja sukoba, timskog rada, različitosti, emocija i slično. Učenici na ovim radionicama kroz aktivnosti crtanja, igranja, slušanja usvajaju nove pojmove, spoznaju svoje vrijednosti i sposobnosti, uče kako reagirati u određenim situacijama u životu, shvaćaju važnost komunikacije i iznošenja vlastitih mišljenja i stavova. Forum za slobodu odgoja svake godine organizira natječaj pod nazivom „Oboji svijet šarenim bojama tolerancije“ na kojemu mogu sudjelovati učenici osnovnih i srednjih škola iz Hrvatske. Pristigli likovni i literarni radovi izlažu se na mnogim dječjim odjelima Knjižnica grada Zagreba pa tako i u našoj knjižnici. Kroz radove nam djeca šalju snažne poruke tolerancije, pravednosti, solidarnosti, humanosti.

Mala filatelistička radionica je radionica edukativnog karaktera koju vode članovi Filatelističkog kluba Zagreb. Isti razred dolazi kontinuirano kroz nekoliko mjeseci na radionice, gdje nauče povijest pisma i kako ono putuje, kada i gdje je nastala prva marka, čemu ona služi. Upoznaju se s neobičnim markama tiskanim na svili, plutu, porculanu, uče kako ispravno napisati razglednicu koju nosimo na poštu i šaljemo nekome nama dragom.

Slika 9. Učimo kako se pravilno „skidaju“ poštanske marke

Slika 10. Vidjeli smo koji se sve poznati likovi mogu naći na poštanskim markama

Radionice stripa česte su u našoj knjižnici, pa smo do sada učili kako nastaje strip uz Darka Macana, Davora Šunka, Ivanu Glavaš Bakiju i dr. Radionice stripa uvijek su dinamične, pune boja i crteža, zanimljivih scenarija, likova i naslova.

Slika 11. Darko Macan nam objašnjava kako nastaje popularna „Borovnica“

Kroz godinu nastojimo za učenike osigurati razne kreativne radionice na zadane teme poput Božića, Valentinova, fašnika, Dana planeta Zemlje, Uskrsa, Dana Grada Zagreba, obljetnice vezane uz pojedine pisce.

Prošle godine ugostili smo voditelja prognoze Nikolu Vikića Topića, na Maloj meteorološkoj radionici, od kojega smo saznali zanimljivosti o atmosferskim procesima i izrađivali pokuse kojima smo istražili neke meteorološke pojave.

Slika 12. Nikola Vikić Topić objašnjava proces nastajanja magle

U protekloj godini svojim dolaskom nas je obogatila i diplomirana slikarica Vlasta Pastuović Aleksić i održala likovnu radionicu za osnovnoškolce. Učenici su dobili zadatak da miješanjem boja na paleti pokušaju dobiti istu boju koju je autorica koristila u svom radu.

Slika 13. Učimo kako postati slikari uz Vlastu Pastuović Aleksić

Također smo održali i radionice pod nazivom „Priče uz psiće“ u sklopu programa R.E.A.D.⁵⁴, koji provode vodiči s terapijskim psima. Učenici na ovaj način poboljšavaju sposobnost čitanja te su se kroz čitanje psu zabavljali i stvorili opuštenu atmosferu u kojoj nema kritiziranja i straha od čitanja na glas.

Slika 14. Čitanje slikovnica psu na radionici „Priče uz psiće“

U protekloj godini realizirali smo i radijsku slušaonicu „Koko u Parizu“ u sklopu festivala knjige i književnosti „Pazi, knjiga!“, ljetne radionice kako bi školskoj djeci učinili ljeto još zabavnijim, radionice na engleskom jeziku koju vode učiteljice i učitelji škole „Helen Doron“.

Za nešto starije učenike, uglavnom sedmih i osmih razreda, svake godine organiziramo susrete u knjižnici gdje ih upoznajemo s referentnom zbirkom, pokazujemo kako pretraživati fondove knjižnica putem e-kataloga, kako se služiti uslugom „Pitajte knjižničare“.

Kroz godinu nastojimo organizirati i susrete učenika s književnicima, a često upravo ti susreti budu poticaj djeci da prepoznaju knjigu kao zanimljivu aktivnost ili ih potaknu da čitaju više nego su čitali do tada. Neki od brojnih književnih susreta i predstavljanja knjiga koje smo organizirali na dječjem odjelu za učenike su: Anđa Marić s knjigom „Afra“, naše kolegice knjižničarke Ivanka Blažević Kiš i Ema Bego sa zajedničkom knjigom „Brzi Teo i spora Naya“, Ivana Francisković Orlom i njezina „Prgava Vera“, Ana Đokić Pongrašić, Sanja Polak, Svebor Vidmar, Nada Mihelčić, Željka Horvat Vukelja, Sanja Pilić, Silvija Šesto, Božidar Prosenjak i mnoga druga poznata imena hrvatske književnosti za djecu.

⁵⁴ R.E.A.D. // Urbanpet. Dostupno na: <http://urbanpet.hr/read/> (21.1.2017.)

Odjel za djecu i mladež Knjižnice Špansko sjever sudjeluje u projektu „Knjižnica širom otvorenih vrata“ organiziranjem izložbi djece, mladih ljudi i odraslih osoba s teškoćama u razvoju. Uz pomoć stručnih voditelja oni sudjeluju kao autori izložaka, sudionici predavanja, posjetitelji ili kao izvođači prigodnog programa na svečanosti otvaranja. Do sada smo program ostvarili u suradnji s ustanovama i udrugama:

- Psihijatrijska bolnica za djecu i mlade
- Centar za odgoj i obrazovanje „Prekrižje“
- Centar za autizam „Dubrava“
- Hrvatska udruga za disleksiju
- Centar za odgoj i obrazovanje „Vinko Bek“
- Centar za rehabilitaciju Zagreb
- Udruga sa socijalno Humanitarnim ciljevima „Ozana“.

Posljednje događanje u sklopu projekta „Knjižnica širom otvorenih vrata“ koje smo realizirali na odjelu je prošlogodišnje gostovanje korisnika Centra za rehabilitaciju s predstavom „Varijete“. Umjetnički voditelj predstave i glumac Željko Mavrović istaknuo je „Svi smo mi isti, ali se i razlikujemo. To je i bit ove predstave, isti u različitosti.“ Učenici u publici uživali su u predstavi i glumcima koji su samouvjerenim nastupom osvojili sve nas.

Slika 15. Predstava „Varijete“

ZAKLJUČAK

Smjernice za knjižnične usluge za djecu naglašavaju da je pravo svakog djeteta da u potpunosti razvije svoje potencijale, kao i pravo na slobodan pristup informacijama pod jednakim uvjetima za sve bez obzira na dob, rasu, spol, vjersku, nacionalnu pripadnost, umne i tjelesne sposobnosti.

Narodne knjižnice imaju posebnu ulogu u kreativnom razvoju djece promocijom knjige i podupiranjem čitanja za djecu. One su kao mjesto dodatnog obrazovanja važne od rane vrtićke dobi. Djecu je potrebno osmišljeno poticati od najranije dobi da koriste knjižnicu kako bi i u budućnosti ostali korisnicima knjižnice.

Na dječjim odjelima i knjižnicama za djecu i mladež, organiziraju se razne aktivnosti koje su namijenjene djeci od najmlađe dobi do tinejdžera, s ciljem poticanja čitanja i promoviranja knjiga, razvoja kreativnosti, druženja, igre, učenja i zabave. Neke aktivnosti na dječjim odjelima ostaju iste kroz povijest, vremenom se nadograđuju pojavom raznih audiovizualnih pomagala, no početna ideja i krajnji cilj se ne mijenjaju. Bazirane su na slikovnici, odnosno knjizi koja i dalje ostaje osnovno sredstvo za rad s djecom. Stalne promjene u potrebama društva i tehnološki napredak uvjetuju i promjene i drugačiji pristup u radu knjižničara za djecu i mlade.

U radu s djecom knjižničar bi trebao posjedovati određeni entuzijazam, dobre komunikacijske vještine, trebao bi razumjeti dječju psihologiju, teoriju razvoja čitanja, biti otvoren za novine te poznavati sadržaje u knjigama i drugim izvorima namijenjenima djeci. Knjižničari između ostalog, osmišljavaju posebne događaje za djecu. Najčešće su to tematske likovne radionice, pričaonice priča, kompjuterske radionice, omogućavanje igranja kompjutorskih igrica, susreti s književnicima i drugo. Programi za djecu trebali bi biti kreativni, a okruženje ugodno, privlačno i zanimljivo sa svrhom privlačenja što većeg broja korisnika. Veći broj korisnika moguće je privući kvalitetnim programima osmišljenima u skladu s dobi djeteta. Od velike je važnosti i dobra suradnja knjižnica s vrtićima i obrazovnim ustanovama, ali i s roditeljima koji su prvi koji bi trebali usađivati ljubav prema knjizi čitajući djeci od najranije dobi. Kroz informiranje roditelja o važnosti čitanja, cijela obitelj postaje korisnikom knjižnice.

U svrhu učenja, knjižničari su dužni omogućiti slobodan pristup informacijama što u današnje digitalno doba znači i omogućavanje pristupa izvora internetu. Tu dolazimo do možda i najveće odgovornosti koju knjižničari imaju prema djeci. Polazeći od činjenice da su djeca ličnosti koje se tek grade, knjižničari pored njihovih roditelja i ostalih ljudi uključenih u njihov odgoj i obrazovanje, imaju direktnu ulogu posrednika pružanja informacija, samim time su

odgovorni za ono što će i kako ti mladi ljudi usvojiti. Nuditi uslugu ne znači samo osigurati prostor i opremu. Knjižničari moraju biti spremni objasniti nedoumice oko pretraživanja sadržaja, uputiti djecu na relevantne izvore, moraju znati prepoznati neprimjerene situacije i znati kako reagirati ako do njih dođe.

Dječji odjeli Knjižnica grada Zagreba imaju važnu ulogu u socijalizaciji djece u okruženju u kojem ih knjižničari kreativnim programima potiču na usvajanje novih znanja, obogaćuju im slobodno vrijeme educirajući ih pomno osmišljenim aktivnostima prilagođenima svakoj dobnoj skupini. Usluge knjižnica za djecu i mlade važne su u razvoju čitateljskih sposobnosti djece, a razvoj ljubavi prema pisanoj riječi neophodan je za sveukupan razvoj djeteta kao i za podizanje kvalitete djetetova života.

Cjeloživotno učenje, pismenost i slobodan pristup informacijama važni su za uspjeh u današnjem društvu, a odjeli za djecu narodnih knjižnica, uz formalne odgojne institucije, omogućavaju djeci vještine za snalaženje u moru informacija kojima su okruženi. Dječji odjeli narodnih knjižnica imaju jednu od najvažnijih uloga u razvoju dječje znatiželje prema pisanoj riječi, a samim time i razvoju njihove pismenosti i kao takve neizostavan su dio obrazovanja i formiranja mladih ljudi.

LITERATURA

1. Besplatan upis za djecu. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/novosti/besplatan-upis-za-djecu/36932> (3.1.2017.)
2. Čičko, H. Kako je rastao i razvijao se Odjel za djecu i mladež Gradske knjižnice. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 12-26.
3. Čičko, H. Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2010.
4. Čitaonica. // Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=13430> (7.11.2016.)
5. Čudina-Obradović, M. Igrom do čitanja. Zagreb : Školska knjiga, 1995.
6. Gašparac, B. Igramo se kazališta ili književni tekst kao podloga za dramsku igru u knjižnici. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 87-92.
7. Glavan, D.; Sršen, I. Povijest gradskih knjižnica : kulturnopovijesni uvod. Zagreb : Fortuna : Sandorf, 2010.
8. Gradska knjižnica. // Digitalizirana zagrebačka baština. Dostupno na: http://kgzdz.arhivpro.hr/moderno_doba/SZag_GKnji.htm (9.11.2016.)
9. Gradska knjižnica – Odjel za djecu i mladež. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/o-odjelu-270/270> (29.11.2016.)
10. IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. // IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. Izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
11. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd. (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.
12. Informativni utorak. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/za-knjiznicare/informativni-utorak/2019> (13.12.2016.)
13. Izvještaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2015. godinu. // urednica Alemka Belan-Simić. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2016. Dostupno na: https://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvje_taj_o_radu_knji_nica_grada_174ae61d92e145 (27.11.2016.)
14. Javor, R. U povodu objavljivanja zbornika : Dječja knjižnica za novo tisućljeće. // Dječja knjižnica za novo tisućljeće : zbornik / priredila Ranka Javor. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 2001. Str. 5-6.
15. Knjižnica Medveščak. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-medvescak/odjeli-239/odjel-za-djecu/igraonica/245> (4.1.2017.)
16. Maack, M. N. Children's Libraries. 2008. Encyclopedia of Children and Childhood in History and Society. Dostupno na: <http://www.faqs.org/childhood/Ch-Co/Children-s-Libraries.html> (28.11.2016.)

17. Martinović, I.; Stričević, I. Kompetencije dječjih knjižničara : koliko poznaju literaturu za svoje korisnike. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 56, 3(2013), str. 67-90.
18. Matica hrvatska. // Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=39433> (7.11.2016.)
19. Misija, vizija i strategija. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/o-nama/misija-vizija-i-strategija/222> (26.11.2016.)
20. Opća deklaracija o ljudskim pravima - Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima (NN-MU 012/2009)
21. Osnovni podaci. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica/o-nama-262/osnovni-podaci-16561/16561> (9.11.2016.)
22. Petrić, D.; Bonta, G.; Sesvečan, M. Igrajmo se! Čitaj mi! : priče, igre i pjesmice za bebe i malu djecu : preporuke roditeljima za poticanje rane pismenosti. Koprivnica : Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2012.
23. Pravilnik o izmjenama Pravilnika o uvjetima i načinu stjecanja stručnih zvanja u knjižničarskoj struci (NN 16/2014)
24. Programi za djecu predškolske dobi. // Knjižnice grada Zagreba. Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/za-djecu-i-mlade/programi-za-djecu-i-mladez/programi-za-djecu-predskolske-dobi/4219#mala%20igraonica> (4.1.2017.)
25. Ravlić, J. Ilirska čitaonica u Zagrebu. // Historijski zbornik 16 (1963), str. 159-215.
26. R.E.A.D. // Urbanpet. Dostupno na: <http://urbanpet.hr/read/> (21.1.2017.)
27. Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008.
28. Smjernice za knjižnične usluge za djecu : knjižnične usluge za djecu – važnije no ikada za djecu i njihove obitelji diljem svijeta / IFLA [i.e. International Federation of Library Associations and Institutions], Sekcija za djecu i mladež. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.
29. Stipanov, J. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj – od početaka do današnjih dana. Zagreb : Školska knjiga, 2015.
30. Upute za poslanje narodnih knjižnica / uredila Aleksandra Malnar. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1996.
31. Zakon o knjižnicama (NN 105/1997, NN 005/1998, NN 104/2000, NN 069/2009)
32. Zašto je važno čitati naglas djetetu od najranije dobi? // Čitaj mi! Dostupno na: <http://www.citajmi.info/citanje-naglas/> (Pristup 4.1.2017.)

PRILOZI:

1. Slika 1. Knjižnica Špansko sjever. Predstava „Kako je krijesnica dobila lampicu“. Autorska fotografija.
2. Slika 2. Knjižnica Špansko sjever. Predstava „Upoznajmo Miffy“. Autorska fotografija.
3. Slika 3. Knjižnica Špansko sjever. Slikovnica s izložbe „Ispričat ću ti priču“. Autorska fotografija.
4. Slika 4. Knjižnica Špansko sjever. S autoricom Leom Brezar nakon predstavljanja slikovnice „Crveni planet“. Autorska fotografija.
5. Slika 5. Knjižnica Špansko sjever. Predstavljanje slikovnice „Hrkalo i drijemalo“ autorice Jelene Pervan. Autorska fotografija.
6. Slika 6. Knjižnica Špansko sjever. Učimo kako ispravno prići psu. Autorska fotografija.
7. Slika 7. Knjižnica Špansko sjever. Kutak u knjižnici gdje prikupljamo slikovnice. Autorska fotografija.
8. Slika 8. Knjižnica Špansko sjever. Djeca donose slikovnice. Autorska fotografija.
9. Slika 9. Knjižnica Špansko sjever. Učimo kako se pravilno „skidaju“ poštanske marke. Autorska fotografija.
10. Slika 10. Knjižnica Špansko sjever. Vidjeli smo koji se sve poznati likovi mogu naći na poštanskim markama. Autorska fotografija.
11. Slika 11. Knjižnica Špansko sjever. Darko Macan nam objašnjava kako nastaje popularna „Borovnica“. Autorska fotografija.
12. Slika 12. Knjižnica Špansko sjever. Nikola Vikić Topić objašnjava proces nastajanja magle. Autorska fotografija.
13. Slika 13. Knjižnica Špansko sjever. Učimo kako postati slikari uz Vlastu Pastuović Aleksić. Autorska fotografija.
14. Slika 14. Knjižnica Špansko sjever. Čitanje slikovnica psu na radionici „Priče uz psiće“. Autorska fotografija.
15. Slika 15. Knjižnica Špansko sjever. Predstava „Varijete“. Autorska fotografija.